Пінская гарадская цэнтралізаваная бібліятэчная сістэма
Сектар краязнаўства цэнтральнай бібліятэкі
Інфармацыйна-бібліяграфічны сектар

Да 435 годдзя з часу атрымання г. Пінскам граматы на Магдэбургскае права

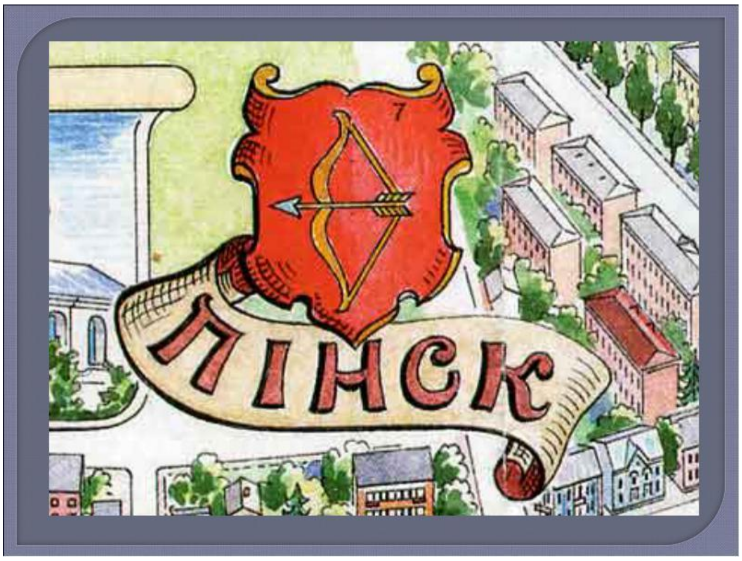

шорт-ліст

Пінск, 2016

12 студзеня 2016 года – 435 гадоў з часу атрымання **г. ПІНСКАМ** граматы на Магдэбургскае права (1581)

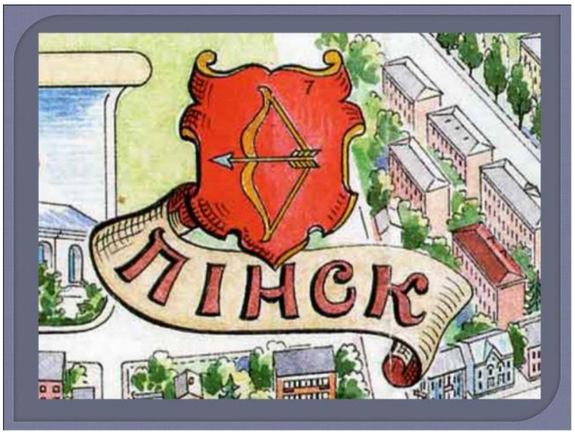

У сярэднія стагоддзі беларускія гарады былі цэнтрамі рамёсел, гандлю, культуры, адміністрацыі і абарончымі фарпостамі. У XIV – XVI стагоддзях многія з іх атрымалі права на самакіраванне, так называемае магдэбургскае ці майдэборскае права (ад назвы нямецкага горада Магдэбург, які з даўніх часоў меў сваё самакіраванне).

12 студзеня 1581 года – асаблівая дата ў гісторыі горада Пінска. 435 гадоў таму назад кароль польскі і Вялікі князь літоўскі Стэфан Баторый пажалаваў Пінску магдэбургскае права “да лепшага дабрабыту і парадку” і гарадскі герб – “лук са стралою, прызначаем і падаем”. Пасля слоў аб прысваенні гораду герба ў грамаце ішло прадпісанне вызваліць падданых прырэчнага месца Пінска ад “правоў земскіх і звычаяў паспалітых”. І далей кароль, падкрэслівая сваю ласку купцам, рамесленнікам, абывацелям і мяшчанам, загадаў праводзіць штогод чатыры ярмаркі : у першы дзень новага года; на дзень Грамніц (15 лютага); на дзень сёмай суботы (перад Троіцай) і на дзень Успення (28 жніўня). Акрамя таго дазвалялася таргаваць кожны панядзелак.

Па магдэбургскаму праву інтарэсы гараджан і ўзаемаадносіны з уладаю рэгулявалі “войт з лавай і бурмістр з радай”. Войт прызначаўся каралём, бурмістра выбіралі мяшчане. Гарадская рада і лава складалі магістрат.

Яшчэ на пачатку фарміравання органаў мясцовага самакіравання ў іх абавязак уваходзіла добраўпарадкаванне горада і яго зямель. Так, па прывілеі 1581 года дазвалялася браць грошы з купцоў, якія прайшлі з таварам праз гарадскія вароты, для рамонта ўязных мастоў. У гэтым жа дакуменце прадпісвалася не будаваць бані пры дамах, а мець адну дзеля бяспекі ад агню “на стороне мает быты збудована”.

Згодна магдэбургскаму праву у гарадах стваралiся органы самакіравання, незалежныя ад ваявод і старастаў. Гарадское ўпраўленне узначальваў войт, назначаны вялікім князям. Разам з ім дзейнічала гарадская рада, якая састаяла з 12 – 20 мяшчан-радцаў. Існаваў судовы орган па крымінальным справам – лава пад старшынствам войта. Паўсядзённымі справамі займаліся бурмістры, выбраныя гарадской радай.

Мяшчане вызваляліся ад шэрагу павіннасцей – загатоўкі сена, выдзялення фурманак і іншых, – якія яны выконвалі да гэтага разам з сялянамі воласці, ад суда і ўлады дзяржаўных службовых асоб.

У Пінску кароль абязваў мяшчан пабудаваць гасціны дом для прыезджых купцоў.

Гараджане мелі права вольна мець браварні і катлы да іх для вытворчасці мёду, піва і гарэлкі.

На працягу ячшэ некалькіх стагоддзяў каралі неаднаразова пацвярджалі права кіравання Пінска па “праву магдэбургскаму”. Для гораду яно было захавана нават тады, калі пад уплывам цяжкіх эканамічных умоў у Вялікім княстве Літоўскім была скарочана колькасць гарадоў і мястэчак, якія карысталіся гэтай прывілеяй, і праіснавала ў поўнай меры да другога раздзелу Рэчы Паспалітай (1793 г.) і ўключэння Пінска ў склад Расійскай імперыі.

Магдэбургскае права не існуе ў былым выглядзе і застаецца гістарычным фактам прызнання прававога статусу гарадоў.

Бібліяграфія:

1. **Магдэбургскае права** // Вялікае княства Літоўскае : энцыклапедыя : у 2 т. 2-е выд. Мінск : БелЭН, 2007. Т. 2. С. 241–243. Бібліяграфія: 10 назв.

2. **Магдебургское право** // Города, местечки и замки Великого княжества Литовского : энциклопедия. Минск, 2009. С. 15—19.

3. **Пінск** / Пётр Лысенка // Вялікае княства Літоўскае : энцыклапедыя : у 2 т. 2-е выд. Мінск : БелЭН, 2007. Т. 2. С. 432. Бібліяграфія: 6 назв.

4. **Пінск** / Ю. А. Якімовіч, С. Ф. Самбук (архітэктура) // Беларуская энцыклапедыя : у 18 т. Мінск, 2001. Т. 12. С. 363—364. Бібліяграфія: 5 назв.

5. **Пінск** // Гарады і вёскі Беларусі : энцыклапедыя. Мінск : Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі, 2007. Т. 4. Кн. 2. Брэсцкая вобласць. С. 368— 375 : фота.

6. **Пінск** / І. К. Красіцкі (гаспадарка), Б. В. Міралюбаў (гісторыя), П. Ф. Лысенка (археалогія), Ю. А. Якімовіч (архітэктура) // Беларуская савецкая энцыклапедыя. Мінск, 1975. Т. VIII. С. 437—439 : фота. Бібліяграфія: 1 назв.

7. **Пінск** / Юлія Гаева, Петр Лысенка // Энцыклапедыя гісторыі Беларусі : у 6 т. Мінск, 1999. Т. 5. С. 494—495.

8. **Пинск /** С. Г. Багласов, Н. И. Каминский, Ю. А. Якимович // Свод памятников истории и культуры Белоруссии. Брестская область / АН

БССР, Ин-т искусствоведения, этнографии и фольклора, Белорус. Сов. Энцикл. ; редкол.: С. В. Марцелев (гл. ред.) [и др.]. Минск. 1990. С. 308—311. Библиография : с. 311.

9. **Пинск** // Города, местечки и замки Великого княжества Литовского : энциклопедия. Минск, 2009. С. 248—250. Библиография : 1 назв.

10. **Пинск** / П. Ф. Лысенко, Ю. Е. Сергеева (история), Ю. Ю. Захарина (архитектура), С. М. Шрубок (промышленность) // Республика Беларусь : энциклопедия. Минск, 2008. Т. 6. С. 61—64 : фото. Библиография: 2 назв.

11. **Пинск** / Ю. Ю. Захарина (архитектура) // Регионы Беларуси : энциклопедия : в 7 т. Минск : Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі», 2009. Том 1. Книга 2. Брестская область. С. 204—208 : фото.

12. **Сярэдневяковая пінская дэмакратыя** / С. Пірог // Памяць : гісторыка-дакументальная хроніка Пінска. Мінск : БЕЛТА, 1998. С. 84—85.

13. **Адамушко, В. И.** Город Пинск / В. И. Адамушко, М. М. Елинская // Современная геральдика Беларуси ; Департамент по архивам и делопроизводству Министерства юстиции Республики Беларусь. — 2-е изд. — Минск : Беларус. Энцыкл. імя П. Броўкі, 2014. — С. 136—137.

14. **Голубеў, В. Ф.** Эвалюцыя ўлады : прыватны горад, велікакняжацкі горад, горад з магдэбургскім правам / Голубеў В. Ф., Доўнар А. Б. // Гісторыя і сучаснасць Пінска : да 915-й гадавіны з першага летапіснага ўпамінання / Нацыянальная акадэмія навук Беларусі. Інстытут гісторыі. — Мінск : Вышэйшая школа, 2012. — Раздзел 3.2.1. — С. 123—127.

15. **Голубеў, В. Ф.** Гарадскія правы і вольнасці (канец XVI – XVIII ст.) / Голубеў В. Ф., Доўнар А. Б. // Гісторыя і сучаснасць Пінска : да 915-й гадавіны з першага летапіснага ўпамінання / Нацыянальная акадэмія навук Беларусі. Інстытут гісторыі. — Мінск : Вышэйшая школа, 2012. — Раздзел 3.2.2. — С. 128—152.

16. **Дунец, А.** Страницы истории : [в 1581 г. Пинск получил магдебурское право] / А. Дунец, Б. Миролюбов // Пинск : историко-экономический очерк. — Минск : Беларусь, 1977. — С. 9—10.

17. **Жалованная грамота Пинску на магдебурское право** : [ксерокопия] // Акты Западной России. Т. 3. Документ № 125. С. 261.

18. **Копысский, З. Ю.** Городское самоуправление / З. Ю. Копысский // Социально-политическое развитие городов Белоруссии в XVI – первой половине XVII в. — Минск : Наука и техника, 1975. — Глава II. — С. 73—140.

19. **Пінск** // Цітоў, А. Геральдыка беларускіх местаў (XVI – пачатак XX ст.) / Анатоль Цітоў. Мінск : Полымя, 1998. С. 214—215.

20. **Пинск** // Три столицы белорусского Полесья : [Туров, Пинск, Мозырь] : путеводитель / текст М. В. Масташова. — Минск : Рифтур, 2005. — С. 19—34.

21. **Сабина, П. И.** Пинск / Сабина Петр Иосифович // Беларусь живописная : путеводитель. Минск : Беларусь, 2006. — С. 70—73.

22. **Хвагіна, Т. А.** Пінск - чароўная казка Палесся = Пинск - волшебная сказка Полесья = Pinsk, a fairy tale of Polessye / Т. А. Хвагіна ; фота Бабінца А. Л.; маст. Мішчанка В. Р. — 2-е выд., выпр. — Мінск : Вышэйшая школа, 2004. — 110 с. : іл. — На беларускай, рускай, англійскай мовах.

23. **Хвагіна, Т. А.** Пінск і яго ваколіцы = Пинск и его окрестности = Pinsk and its surroundings / Т. А. Хвагіна. — Мінск : Вышэйшая школа, 2007. — 176 с. : іл. — На беларускай, рускай, англійскай мовах.

24. **Цітоў, А.** Тыпалогія гарадскіх гербаў Беларусі / Анатоль Цітоў // Гарадская геральдыка Беларусі. — Мінск : Полымя, 1989. — С. 16—26.

25. **Ильенков, В.** Честь городом называться [12 января 1581 г. Пинск получил магдебурское право] / Вячеслав Ильенков // Пінскі веснік. 2016. 12 студзеня (№ 4). С. 1, 2.

26. **Гришковец, В. Ф.** Памятные даты Пинска : [12 января 1581 г. Пинск получил магдебурское право] / Валерий Гришковец // Заря. 2016. 12 января (№ 3). С. 2.

27. **Кодавбович, Ю.** Источники городского (магдебургского) права в городах и местечках на территории Беларуси (XIII–XVIII вв.) / Валерий Кодавбович // Юстыцыя Беларусі = Юстиция Беларуси. 2014. № 1. С. 67–72 ; № 4. С. 75—78.

28. **Юрис, С. А.** Динамика развития городского самоуправления на белорусских землях в период ВКЛ и Речи Посполитой / С. А. Юрис,

Е. П. Нарижная // Веснік Брэсцкага ўніверсітэта. Серыя 2. Гісторыя. Эканоміка. Права. 2013. № 2. С. 43–52.

29.**Гришковец, В. Ф.** "Магдебургский" юбилей : [в 1581 г. Пинск получил магдебурское право] / Валерий Гришковец // Заря. 2011. № 5. С. 2.

30. **«В красном поле – золотой лук…»** : [в 1581 г. Пинск получил магдебурское право] : Pinsk 1097 // Наш Пинск исторический. Пинск, 1997. С. 10—11.

31.**Магдебурское право и герб города Пинска**. 1581 год // портал История Пинска [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://pinskhistory.ucoz.com/publ/magdeburgskoe_pravo_i_gerb_goroda_pinska_1581_god/1-1-0-17 .

32.**Магдебурское право**. 1581 год // портал История Пинска [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://pinsk-history.ru/katalog/78-istoriya-pinska/istoriya-goroda/206

33.**Магдебурское право** // Гербы городов Брестской области [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://gerb.brestobl.com/gerb.htm

Складальнікі:
Баговіч Т.К, галоўны бібліятэкар аддзела абслугоўвання ЦБ,
Гарачова А.Н., галоўны бібліёграф ЦБ.